

ВИДИ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ФРАНЦІЇ

Піддубна Вікторія Федорівна

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільно-правової політики,
права інтелектуальної власності та інновацій
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

Сьогодні в Україні триває процес рекодифікації (оновлення) положень Цивільного Кодексу. Учасниками цивільних відносин є суб'єкти публічного права, зокрема держава, територіальні громади. За правовою природою вказаних учасників можна віднести до юридичних осіб публічного права. Разом з тим, в доктрині відсутні дослідження щодо цивільно-правового статусу держави, територіальної громади як юридичних осіб публічного права. Концепція юридичної особи публічного права розроблена в доктрині і законодавстві західних країн, зокрема у Франції, Німеччині, Іспанії, Швейцарії і інших країнах.

Так, теорія юридичної особи публічного права виникла у французькому адміністративному праві, яке включає в себе: юридичних осіб публічного права, державні послуги та адміністративну юстицію¹. За Конституцією Франції всі юридичні особи поділяються на публічні (*personnes morales de droit publique*) і приватні (*personnes morales de droit privé*) (Constitution du 4 octobre 1958, 2008)².

У Франції також нерідко можна знайти синоніми до терміну юридична особа публічного права, наприклад адміністративна юридична особа³. Така назва виникла насамперед у зв'язку з тим, що юридичні особи публічного права утворюються на підставі адміністративного акта і підпадають під дію положень адміністративного права.

Публічні юридичні особи у Франції включають державу, державні установи, колективні уряди регіонів, департаментів, громади, комуни, державні навчальні заклади, торгово-промислові палати, благодійні та спортивні організації, а також профспілки (Цивільний кодекс Франції 1804 р.). На інститути державного управління поширюється дія переважно норм адміністративного права і їхні службовці зазвичай мають той самий статус, що й державні службовці. Ці заклади виконують традиційні управлінські завдання забезпечення функціональної самостійності органів, регулювання їх діяльності, забезпечення правопорядку і т. д. В правовій доктрині публічна (державна) служба повинна відповідати трьом критеріям: за змістом така діяльність повинна бути спрямована на досягнення публічних і

¹ Quard, J. (2018). *La responsabilité de l'organisation*. JurisClasser Québec. New York: LexisNexis

² Constitution du 4 octobre 1958 (2008). https://www.conseil-constitutionnel.fr/sites/default/files/as/root/bank_mm/constitution/constitution_russe_version_aout2009.pdf

³ Matsopoulou, H. (2002). *Responsabilité des personnes morales – conditions d'engagement de leur responsabilité*. In *Répertoire des sociétés* (pp. 34–50). Paris: Dalloz

суспільних завдань, діяльність тісно пов'язана з публічною особою, підпорядкування такої діяльності режиму приватного права⁴.

Юридичні особи публічного права можуть займатися підприємницькою діяльністю⁵. У своїй діяльності вони спираються переважно на приватне право, а їхній персонал підкоряється положенням Трудового кодексу та є подібними до найманих працівників у приватному секторі (Code du Travail of Франція, 1910)⁶. Ці установи здійснюють комерційну діяльність. Крім того, французькі дослідники зазначають, що «місцеві органи влади діють як юридичні особи публічного права», здійснюючи діяльність, спрямовану на забезпечення безпечного і комфортного життя для населення⁷.

Проаналізувавши французьке цивільне право, можна зробити висновок, що юридична особа публічного права у Франції, як і юридична особа приватного права, має власну назву, місцезнаходження, майно, органи управління. Має певну специфіку правовий режим майна юридичної особи публічного права. Державна власність підпорядковується специфічному адміністративному режиму публічної власності, оскільки існує лише два критерії віднесення активів до публічної власності: по-перше, власність публічної юридичної особи; по-друге, їх суспільне призначення. Державна власність є основою для діяльності різних державних служб, і є матеріальною основою державного управління. Щоб краще зрозуміти характер суб'єктів французького публічного права, необхідно розглянути їх більш детально. Отже, держава є юридичною особою публічного права, яка здійснює законодавчу, виконавчу та судову владу на певній території та в інтересах населення. Держава є особливою юридичною особою публічного права; вона має свою сферу компетенції, яка не може бути передана іншим органам, у тому числі місцевим. Зокрема, про це прямо вказано у статті 73 Конституції Франції (Constitution du 4 octobre 1958, 2008). Якість життя населення залежить від держави, яку можна визначити як сукупність інститутів, що регулюють правила суспільного життя. Зокрема, держава: встановлює монополію на верховенство статутного права; використовує публічну силу; встановлює і скасовує закони; і має повноваження засновувати державні підприємства, установи та організації⁸.

Відповідно до статті 72 Конституції Франції органи місцевого самоврядування також є юридичними особами публічного права. Їх метою є управління та розпорядження закріпленою за ними територією відповідно до наданих повноважень за законом. У Конституції зазначено, що ці громади несуть відповідальність за прийняття рішень, які можуть бути реалізовані на місцях (Конституція від 4 жовтня 1958 р., 2008 р.). Крім того, представники держави несуть відповідальність за національні інтереси, адміністративний контроль та правоохоронні органи, і жодна місцева влада не може контролювати діяльність вказаних представників. Проте вони можуть координувати свої дії та співпрацювати з іншими органами чи

⁴ Dorian Guinard *Réflexions actuelles sur La notion de service public*. URL: <https://www.cairn.info/revue-regards-croises-sur-l-economie-2007-2-page-36.htm>

⁵ De Lamy, B., & Segonds, M. (2018). "Responsabilité pénale des personnes morales" dans *JurisClasseur Pénal des affaires*. New York: LexisNexis.

⁶ Code du Travail de France (1910). <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGITEXT000006072050/>

⁷ Gahdoun, P.Y. (2018). *Chronique de droit public*. Les Nouveaux Cahiers du Conseil Constitutionnel, 59, 129–136. <https://doi.org/10.3917/nccc1.059.0129>

⁸ Dragos, C. M., & Przybytniowski, J. W. (2022). Social insurance in Europe: A comparative legal study. *European Chronicle*, 7(1), 6–13. <https://euchronicle.com.ua/journals/vol-7/social-insurance-in-europe-a-comparative-legal-study>

представниками, коли реалізація юрисдикції вимагає співпраці кількох місцевих органів влади. У Франції, місцеві органи влади існують у містах, регіонах, територіях із особливим статусом, а також закордонних громадах – наприклад, у Франції Полінезія та Нова Каледонія (Masalab, 2020). Державна установа у Франції є юридичною особою, якою керує громадськість з адміністративною та фінансовою автономією; її діяльність спрямована на виконання завдань спрямованих задля загального або суспільного інтересу. Особливістю громадської установи є те, що її завдання виконуються під наглядом спеціального органу. Публічне утворення характеризується такими особливостями, як: а) засновник визначає і закріплює у спеціально створеному статуті підстави створення, мету діяльності та функції закладу. Крім того, засновник має право виділяти майно, яке сприятиме діяльності суб'єкта; б) працівники, які працюють в установі, не отримують прибутку від суб'єкта господарювання та не перебувають у відносинах з ним; в) установа займається благодійністю, культурно-освітньою, науковою діяльністю; г) організація є учасником цивільно-правових відносин; е) установа може мати певні податкові пільги (Quard, 2018). У Франції державна установа має статус юридичної особи і підпорядковується комплексному контролю і нагляду. Відповідно до Цивільного кодексу Франції (1804 р.) до таких установ належать установи державного управління (*établissements publics à caractère administratif – EPA*), державні промислові і комерційні підприємства (*établissement public à caractère industriel et commercial – EPIC*).

Формування груп громадських інтересів є дуже поширеним явищем у Франції. Група громадських інтересів є товариством кількох юридичних осіб, одна з яких є юридичною особою публічного права, яка здійснює діяльність у спільному (громадському) інтересі. Метою груп громадських інтересів є сприяння співпраці між громадськістю та приватними особами для управління діяльністю, що становить суспільний інтерес. Іноді вони конкурують з державними установами. Прикладами груп громадських інтересів у Франції є регіональні лікарні. Державний банк Франції також є юридичною особою публічного права, оскільки метою функціонування банку є забезпечення своєчасного та якісного фінансового обслуговування своїх клієнтів. Банк не отримує прибутку і не займається комерційною чи підприємницькою діяльністю. Ні в якому разі державна установа не може надавати кредит або отримувати дохід. Таким чином, центральні банки є юридичними особами публічного права⁹.

Отже, проаналізувавши види юридичних осіб у законодавстві Франції, можна вказати про особливості правового статусу вказаних осіб. Правове регулювання юридичних осіб публічного права здійснюється згідно з положеннями адміністративного права, приймаючи участь в цивільному обігу вказані юридичні особи розглядаються в якості суб'єктів приватного права. Суб'єкти публічного права, зокрема держава, територіальна громада у Франції відносяться до юридичних осіб публічного права. Вважаємо що подальші дослідження специфіки правового статусу юридичних осіб публічного права в доктрині і законодавстві західних країн нададуть можливість сформувати відповідні пропозиції до діючого законодавства в сфері діяльності вказаних організацій.

⁹ Duchaussoy, V. (2016). La mutation de la Banque de France vers l'indépendance. *Histoire, Économie & Société*, 35, 53–67. <https://doi.org/10.3917/hes.164.0053>